

Fredsproces i Mellemøsten – alt at vinde (ca. 1991-1995)

Den amerikanske præsident George Bushs lancering af et fredsinitiativ for Mellemøsten i efteråret 1990, skulle tages alvorligt. Efter den 2. golfkrig satte Bush-regeringen al sin prestige på spil for at få gang i en fredsproces. Forudsætningen for øget amerikansk handlefrihed i Mellemøsten var til stede, da langt flere lande nu orienterede sig mod USA. En løsning af Israel-Palæstinakonflikten ville derfor skabe helt nye amerikanske muligheder i regionen.

I denne nye situation skulle Israel tvinges til at bidrage positivt til USAs strategiske interesser i regionen, og Israels sikkerhedspolitik var derfor ikke længere fredet for amerikansk kritik. Det afgørende var da også, at der i begyndelsen af 1990'erne var bred arabisk enighed om at tage imod den amerikanske invitation, om en fredskonference for hele Mellemøsten.

I 1993 blev rammerne sat for en ny og hidtil uset fredsproces, Oslo-aftalerne. Amerikanerne havde taget initiativ til en fredskonference, men Oslo-aftalerne udsprang af hemmelige møder mellem israelere og palæstinensere.

Oslo-aftalen, 1993

Under forhandlingerne i Oslo kom israelere og palæstinensere frem til den såkaldte Oslo-aftale, der var en principerklæring. Den skulle danne grundlaget for en fredsproces for Mellemøsten. Med overværelse af den nye amerikanske præsident Bill Clinton (født 1946) blev Oslo-aftalen underskrevet på plænen foran Det Hvide Hus i Washington 13. september 1993.

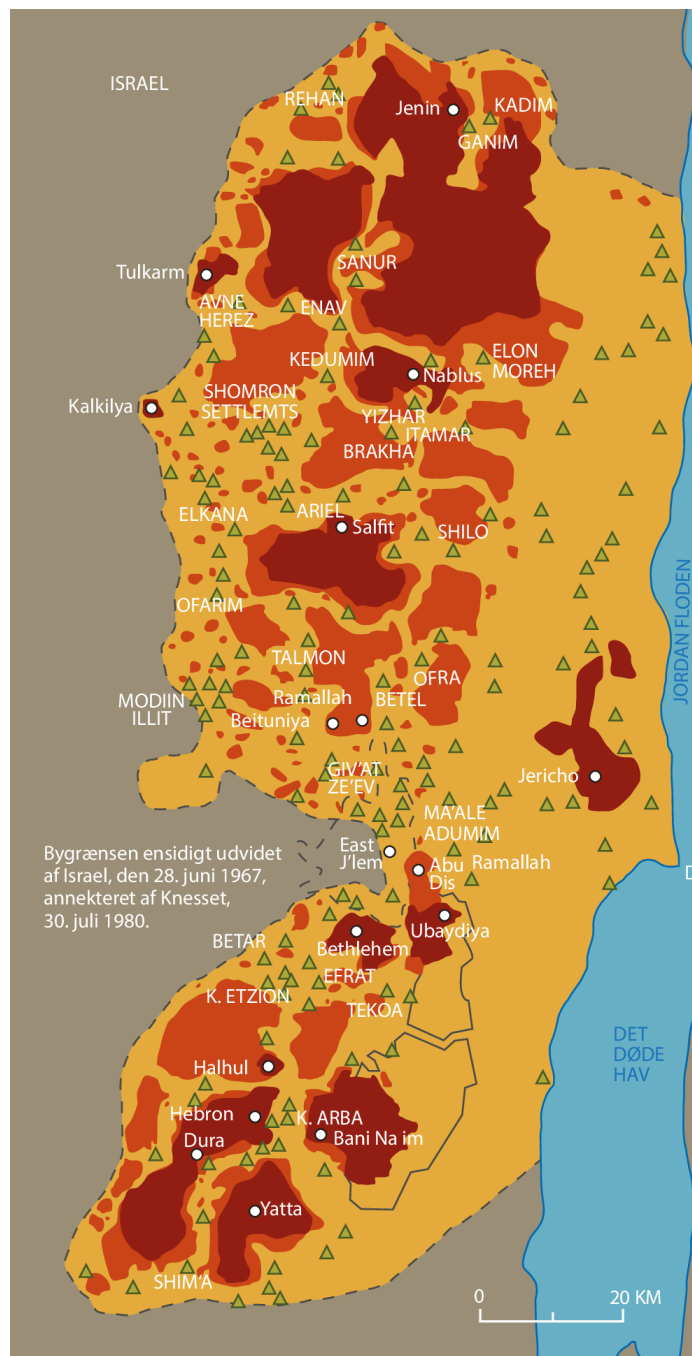
Aftalen var mest af alt en hensigtserklæring baseret på land-for-fred princippet; israelsk tilbagetrækning fra tætbefolkede palæstinensiske områder til gengæld for oprettelsen af midlertidig palæstinensisk selvstyre. Samtidig skulle israelere kunne leve bag sikre og anerkendte grænser. Efter en overgangsperiode skulle senere forhandlinger resultere i en aftale om en permanent status for Gaza-striben og Vestbredden.

Parterne var af den overbevisning, at det på dette tidspunkt var umuligt at lave en samlet aftale om en varig fred. Derfor valgte man proces-vejen for således at tage et skridt ad gangen. Men store stridspunkter skulle senere løses, blandt andet de jødiske bosætteres fremtid, palæstinensiske flygtninges mulighed for at vende tilbage til Palæstina og ikke mindst Jerusalems fremtidige status. Desuden rummede Oslo-aftalen en række mere tekniske og praktiske aftaler om blandt andet oprettelsen af en palæstinensisk politistyrke og administration og valghandlinger i selvstyreområderne.

Aftalen vakte overvejende international begejstring. Der var tale om et historisk gennembrud, og aftalen skabte i første omgang en nærmest euforisk stemning blandt de fleste palæstinensere. Uanset det begrænsede konkrete indhold i aftalen, var der nu et håb og en forventning om bedre tider med økonomisk og social udvikling i området. Og for palæstinenserne blev der skabt et håb om en selvstændig palæstinensisk stat engang i fremtiden.

Det næste skridt i fredsprocessen var iværksættelsen af konkrete tiltag. Den såkaldte Cairo-aftale i 1994 betød israelsk tilbagetrækning fra størstedelen af Gaza-striben og den palæstinensiske by Jeriko på Vestbredden. Dermed var fredsprocessen for alvor åbnet, og i 1995 blev den såkaldte Oslo-2-aftalen underskrevet. Denne aftale indebar israelsk militær tilbagetrækning fra flere af de større palæstinensiske byer på Vestbredden. Disse områder fik status af midlertidigt selvstyreområder under fuld palæstinensisk kontrol.

I Oslo 2-aftalen blev Vestbredden opdelt i tre forskellige områder, der afspejlede dels befolkningstætheden af palæstinensere og dels israelske sikkerhedsinteresser. Tanken var, at palæstinenserne efter en overgangsperiode skulle have overdraget et større område med udstrakt palæstinensisk selvstyre, såkaldte A-områder.

- A-områder med palæstinensisk civiladministration og militær kontrol (17,1 %).
- B-områder med palæstinensisk civiladministration under fælles israelsk/palæstinensisk militærkontrol (23,9 %).
- C-områder under fortsat israelsk besættelse (59 %).
- Naturreservat (B-område).
- ▲ Israelsk bosættelse.

Modstand mod fredsprocessen vokser – i begge lejre

Både blandt palæstinensere og israelere var der modstandere af fredsprocessen. Ud over religiøse og ideologiske kritikpunkter mente mange på begge sider også, at Oslo-aftalerne var uklare. For hvad var det endelige mål med fredsprocessen? Der var således skepsis og kritik at spore i almindelighed, men også voldsomme og ofte voldelige protester mod fredsprocessen fra et mindretal af radikale grupper i begge lejre. Generelt mobiliserede partiet Likud kraftig modstand mod fredsprocessen, hvor man lod forstå, at en Likud regering ikke kunne acceptere de indgåede betingelser for fred.

Det israelske Arbejderparti og PLO arbejdede tæt sammen under tilblivelsen af Oslo-aftalerne. Således opstod der nærmest en alliance mellem de tidligere fjender om at realisere fredsprocessen og samtidig bekæmpe den modstand, der var imod fredsprocessen henholdsvis på den israelske højrefløj og blandt radikale palæstinensiske grupper.

Med Oslo-aftalerne vandt PLO første runde i magtkampen mod Hamas med hensyn til at repræsentere palæstinenserne. Som resultat af PLOs arbejde kunne Arafat i juni 1994 flytte til de besatte områder, og ved valget til det palæstinensiske selvstyre blev han i 1996 valgt til præsident for selvstyreområderne. Fatah, der udgør den største gruppe i PLO, og hvis leder også var Arafat, vandt en overbevisende sejr. Den store sejr skyldtes til dels også, at Hamas havde boykottet valget på grund af utilfredshed med PLO. Hamas ville ikke acceptere PLOs strategi, der gik ud på at palæstinenserne måtte acceptere, at det langsigtede mål var en selvstændig stat i en mindre del af Palæstina.

Hamas mente, at PLO ved at opgive at få hele Palæstina tilbage, havde solgt ud af palæstinenserne retmæssige krav og gjort knæfald for Israel. Hamas var derfor modstandere af hele fredsprocessen, og sammen med terrororganisationen Islamisk Jihad stod de bag en markant stigning i antallet af selvmordsbomber i Israel. Med vold og terror ville man vise omverdenen, at palæstinenserne ikke ville opgive kravet om at få hele Palæstina. Og samtidig ville man skræmme israelerne, så de ville opgive videre forhandlinger.

Under etableringen af selvstyret viste det sig også, at palæstinenserne stod over for en lang række store og uoverskuelige udfordringer, som Arafat ikke umiddelbart magtede. Arafat og hele PLO-organisationen slog sig ned i de nye selvstyre-områder, men havde store vanskeligheder med at organisere et palæstinensisk samfund. Mange lokale palæstinensere i de besatte områder havde ikke tillid til PLO, og Hamas gjorde sit til at forhindre PLO i at opnå resultater.

Splittelsen blandt palæstinenserne medførte, at Arafat for at styrke sin magtbase i stigende grad undertrykte politiske modstandere. Dette gjorde det nye styre upopulært blandt mange palæstinensere. Det gjorde ikke situationen bedre, at der var en tydelig tendens til, at det var PLOs

gamle garde fra eksilet i Tunis, der beklædte politiske og administrative nøgleposter i Arafats regering. Det palæstinensiske selvstyre var helt afhængigt af økonomisk hjælp udefra, blandt andet fra EU. Men meget af støtten blev heller ikke forvaltet, som den var tiltænkt, og udbredt korruption blev hurtigt hverdag i de palæstinensiske selvstyreområder.